

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MODELİNDE HİZMET PAYLAŞIMI ANALİZİ: KATI ATIK YÖNETİMİ VE TEMİZLİK HİZMET ALANI*

THE ANALYSIS OF SERVICE SHARING IN METROPOLITAN MUNICIPALITY SOLID WASTE MANAGEMENT AND CLEANING SERVICE AREA

Gamze ÇÜRÜKSULU USTA¹

1. Arş. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi
ve Kamu Yönetimi Bölümü,
gamze.curuksulu@erdogan.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-2831-0479>

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
16.12.2022 12.16.2022

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
27.03.2023 03.27.2023

DOI
<https://doi.org/10.30798/makuiibf.1220306>

* Bu çalışma, Gamze Çürüksulu Usta tarafından
İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Doktora Programında hazırlanan
“Türkiye’de Büyükşehir Belediye Modelinde Hizmet
ve Gelir Paylaşımı Analizi: Ordu ve Trabzon Örneği”
isimli doktora tez çalışmasından türetilmiştir

Öz

Büyükşehir belediye modelinde iki kademeli yönetim yapısına geçilen 6360 sayılı Kanun değişikliğinden hareketle araştırmanın amacı, büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik alanındaki hizmet paylaşımının son sekiz yılda ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarının araştırılmasıdır. Araştırma, Ordu ve Trabzon büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyelerindeki üst düzey yönetici algısı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmakta, veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmektedir. Araştırma sonuçları, katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin kademeler arasındaki paylaşımının başarılı şekilde sürdürüldüğünü, il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüşmüş olmanın büyük oranda beklenileni karşıladığını göstermektedir. Bir diğer sonucu, ana yol ve ara yol ayrımına dayalı hizmet paylaşımı ile bölgesel koşulların dikkate alınmamasının kademeler arasında sorunlara neden olduğunu göstermektedir. Çalışmada mevcuttaki hizmet paylaşımının, kademeler arasındaki iyi koordinasyon ilişkilerinin ve hizmetlerin devredilebilirlik esnekliğinin korunması gerektiği önerilirken, ana yol ve ara yol ayrımına dayalı hizmet paylaşımının kaldırılarak bölgesel koşulların hizmet paylaşımında dikkate alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyesi, Katı Atık Yönetimi ve Temizlik, Hizmet Paylaşımı, 6360 Sayılı Kanun.

Abstract

This study aims to investigate the results of service sharing implementations of solid waste management and cleaning in last eight years between metropolitan and county municipalities due to Law No. 6360, which brings a two-step model in municipality management. The research relies on perceptions of senior officers in metropolitan and county municipalities in Ordu and Trabzon. This paper uses semi-structured interview to obtain data and presents descriptive statistics. Findings suggest that the service sharing of solid waste management and cleaning between units is successfully conducted and transformation from provincial municipality to metropolitan municipality is welcomed. Moreover, service sharing between main and crossroads, and ignoring geographical structure create problems between units. Service sharing in its current form recommends that the well-functioning coordination and flexibility in service transferring between units should be performed. Service sharing based on road-type should be eliminated and physical structure of regions should be considered regarding service sharing.

Keywords: Metropolitan Municipality, County Municipality, Solid Waste Management and Cleaning, Service Sharing, Law No. 6360.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

There have been significant changes in service sharing between units in metropolitan municipality model due to Law No. 6360. These changes deliver different implementation results for each service areas and between units in different metropolitan municipalities. Since it represents an important area in terms of environment and human health and it is one of the most crucial service areas for local governments, solid waste management and cleaning service area is the focus of this study. With this respect, the problem that is raised in this study is as follows. The implication results of solid waste management and cleaning services between metropolitan municipality and metropolitan county municipalities for the cases of Ordu and Trabzon have yet to be studied after Law No. 6360 enacted.

Research Questions

What are the positive and negative implication results in service sharing in solid waste management and cleaning services between metropolitan municipality and metropolitan county municipalities? What are the suggestions and possible solutions to deal with the problems occur between units in local governments?

Literature Review

There are several studies evaluating the impacts of Law No. 6360. Among others, while one of the strands of the literature focuses on management dimension of metropolitan municipalities (Arıkboğa, 2013; Oktay, 2016; Gül, 2016; Tekel, 2016; Genç, 2016; Gül et al., 2017; Eryiğit, 2018; Lamba, 2021) another strand considers fiscal dimension (Yüksel, 2016; Yalçın and Gök, 2016; Agun and Güler, 2017; Kılınç, 2017). Not only the number of studies analyzing a certain service area is limited but also those studies analyze the problems from a general perspective (Kutlu and Kahraman, 2017; Oktay, 2017; Sezer, 2017). Although the literature is rich in terms of solid waste management (Yılmaz and Bozkurt, 2010; Zengin and Ulutaş, 2016; Solak and Pekküçükşen, 2018; Kışınbay, 2020; Menteşe and Kızılcam, 2021), there is no study, to best of our knowledge, examining the solid waste management and cleaning services in terms of service sharing between units after Law No 6360 enacted. Regarding the regions, there are various studies analyzing the impacts of Law No 6360 (Genç et al., 2018; Tekin, 2018; Çamdere and Genç, 2018; Tekçe and Genç, 2019; Bulut and Dönmez, 2019; Öner and Şahnagil, 2020).. However, the the number of studies analyzing the cases for Ordu and Trabzon is very limited and thier scope is very narrow (Atabeyoğlu, 2014; Öçal, 2016; Kalpaklıoğlu, 2017; Yılmaz, 2018; Sarıhan, 2019). All in all, there is no research in the literature studying the cases of Ordu and Trabzon in terms of service sharing in solid waste management and cleaning given that the outcomes of Law No. 6360.

Methodology

This research relies on perceptions of senior officers in metropolitan municipality and metropolitan county municipalities in Ordu and Trabzon. This paper uses semi-structured interview to obtain data and presents descriptive statistics. The cases in this study are Ordu and Trabzon metropolitan

municipalities and their selected counties. The group of senior officers include head of the metropolitan municipality department, the branch manager of the metropolitan municipality, the mayor and deputy mayor of county, and department managers of county.

Results and Conclusions

This paper evaluates the implication results of Law No. 6360 based on the interviews with senior managers of local governments of Ordu and Trabzon. This paper considers solid waste management and cleaning services in above stated metropolitan municipalities with their selected counties. While this paper reveals positive implication results of Law No. 6360, it also reveals that there are aspects of this law needed to be improved for a better service sharing. Regarding the positive side, it can be noted that the service sharing of solid waste management and cleaning between units is successfully conducted and transformation from county to metropolitan municipality is welcomed by both parties. General findings suggest that the coordination and flexibility in service sharing between units are improved, capacity of recycling is enhanced, replacing cost of containers is lowered, and awareness about the storage of solid wastes especially in rural areas is increased. As regard to the negative side, it can be noted that the service sharing based on main and crossroads, and ignoring geographical structure create problems in service delivery especially for county municipalities. Moreover, changes in population, i.e., high population in summer, create hard time to county municipalities as their workloads increase. Because of these reasons, they are not able to meet the service accurately. It is suggested that service area determination should not be made based on main roads and crossroads separation, which is assumed to be the main source of problems in service sharing. Instead, it is recommended that county municipalities should be responsible only for the areas that are in their borders.

1. GİRİŞ

Belirli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olmasıyla planlama ve koordinasyonun sağlanamadığı, ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılmayarak kaynak israfının yaşandığı temel gerekçesiyle 6360 sayılı Kanun'a dayalı büyükşehir belediye modeli oluşturulmuş ve büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanı genişletilerek üst kademede büyükşehir belediyesinin alt kademede ise sadece büyükşehir ilçe belediyesinin bulunduğu iki kademeli yönetim yapısına geçilmiştir. Böylelikle büyükşehir belediyelerinin idari ve mali yapısıyla birlikte kademeler arasındaki hizmet paylaşımında önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir (6360 Sayılı Kanun Gerekçesi, 2012; 6360 Sayılı Kanun, 2012).

Bu değişiklikler her hizmet alanında farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda bu araştırmanın problemi çevre ve insan sağlığı açısından önemli bir alanı temsil eden, yerel yönetimlerde zorunlu bir hizmet alanı olan ve gittikçe artan nüfusla birlikte yeni ihtiyaçları ortaya çıkaran katı atık yönetimi ve temizlik hizmet alanının büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki hizmet paylaşımında son sekiz yılda uygulamada ortaya çıkardığı sonuçlar neler olduğunu tespit etmektir. Bu problem doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır: Büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin paylaşımında uygulamada ortaya çıkan olumlu ve olumsuz sonuçlar nelerdir? Büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin paylaşımındaki olumsuz sonuçların iyileştirilmesine ve geliştirilmesine yönelik öneriler nelerdir?

Literatürde 6360 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen değişiklikleri ve bunların farklı yönlerden etkisini inceleyen çok sayıda çalışmaya ulaşılmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı genel olarak kanunun büyükşehir belediye yönetiminde getirdiği değişikliklere ve etkilerine odaklanırken (Arıkboğa, 2013; Oktay, 2016; Gül, 2016; Tekel, 2016; Genç, 2016; Gül vd., 2017; Eryiğit, 2018; Lamba, 2021) bir kısmı kanunun büyükşehir belediye yönetiminde mali kapsamda getirdiği değişikliklere odaklanmaktadır (Yüksel, 2016; Yalçın ve Gök, 2016; Agun ve Güler, 2017; Kılınç, 2017). Literatürde kanunun etkilerini belirli bir hizmet alanıyla sınırlandıran çalışmalar ise hem sınırlı hem de oldukça genel kapsamlıdır (Kutlu ve Kahraman, 2017; Oktay, 2017; Sezer, 2017). Her ne kadar literatürde katı atık konusunda çeşitli kapsamda çalışmalar olsa da (Yılmaz ve Bozkurt, 2010; Zengin ve Ulutaş, 2016; Solak ve Pekküçükşen, 2018; Kışınbay, 2020; Menteşe ve Kızılçam, 2021;) katı atık yönetimini ve temizlik hizmetlerini son yasal düzenleme kapsamında kademeler arasındaki hizmet paylaşımı açısından inceleyen bir araştırmaya henüz rastlanılmamıştır.

Kanunun etkilerini belirli bir yerleşim alanıyla sınırlandırarak değerlendiren çalışmalar ise literatürde sıklıkla yer almaktadır (Genç vd., 2018; Tekin, 2018; Çamdere ve Genç, 2018; Tekçe ve Genç, 2019; Bulut ve Dönmez, 2019; Öner ve Şahnagil, 2020). Fakat Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyelerine yönelik bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar oldukça sınırlı ve dar kapsamlıdır

(Atabeyoğlu, 2014; Öçal, 2016; Kalpaklıoğlu, 2017; Yılmaz, 2018; Sarıhan, 2019). Bunun yanı sıra Ordu ve Trabzon büyükşehir belediyelerine yönelik bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar sayı olarak kısıtlı olduğu kadar doğrudan 6360 sayılı Kanun'un getirdiği değişiklikleri hizmet paylaşımı kapsamında araştırmamaktadır. Dolayısıyla Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyelerinde 6360 sayılı Kanun sonrası yaşanan değişiklikleri içeren ve hizmet paylaşımının ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarını katı atık yönetimi ve temizlik hizmetleri kapsamında tartışan bir araştırmaya henüz rastlanılmamıştır.

Çalışmanın araştırma problemi, soruları ve literatürdeki boşlukları doğrultusunda bu araştırmanın amacı, 6360 sayılı Kanun sonrası büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik alanındaki hizmet paylaşımının son sekiz yılda ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarının neler olduğunun araştırılması olarak belirlenmiştir. Katı atık yönetimi ve temizlik hizmet alanının seçilmesinde, 6360 sayılı Kanun değişikliği ile gerçekleştirilen hizmet paylaşımının bu hizmet alanını etkilemesinin, bu hizmetin çevre ve insan sağlığı açısından önemli bir alanı temsil etmesinin, yerel yönetimlerde zorunlu bir hizmet alanı olmasının, gittikçe artan nüfusun katı atık ve temizlik hizmet alanında yeni ihtiyaçları ortaya çıkarmasının etkisi bulunmaktadır. Özellikle yerel yönetimlerde değişen ve gelişen şartlar ekseninde katı atık yönetimi ve temizlik hizmet alanındaki ihtiyaçların karşılanmasında kademeler arasındaki hizmet paylaşımının etkisinin ölçülerek literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca Karadeniz Bölgesi'nde coğrafi yapı, dağınık yerleşim, fiziksel koşullar, iklim şartları, yol ağı, nüfus, yüzölçümü, kıyı ve iç kesimlerdeki yerleşim koşulları açısından benzer özelliklere sahip iki yeni büyükşehir belediyesi olan Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki hizmet paylaşımının ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarının katı atık yönetimi ve temizlik hizmetleri kapsamında çift bakış açısıyla araştırılarak literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırma, katı atık yönetimi ve temizlik hizmet alanında organizasyon yapısındaki değişiklikleri araştırmakla birlikte Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyeleri ile belirli kriterlere göre seçilmiş on büyükşehir ilçe belediyesi üzerinden üst düzey yönetici algısını ve uygulama sonuçlarını analiz etmektedir.

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakata dayalı nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan mülakat formunun hazırlanmasında ilk olarak literatüre dayalı bir soru havuzu hazırlanmıştır. Daha sonra katı atık yönetimi ve temizlik hizmetleri özelinde yarı yapılandırılmış mülakat soru formu oluşturulmuştur. Mülakatlar not tutma yöntemi ile kaydedilmiş ve ham veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Mülakatlar zaman ve maliyet imkanları çerçevesinde üst düzey yönetici olan büyükşehir belediyesi daire başkanı, büyükşehir belediyesi şube müdürü, ilçe belediye başkanı, ilçe belediye başkan yardımcısı ve ilçe belediyelerindeki müdürler ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 6360 sayılı Kanun değişikliği sonrası il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüştürülen Karadeniz Bölgesi'nde coğrafi yapı, dağınık yerleşim, iklim şartları, yol ağı, nüfus ve yüzölçümü açısından benzer özelliklere sahip olan Ordu ve Trabzon büyükşehir belediyeleridir. Ayrıca nüfus, yüzölçümü, kent merkezine uzaklık, siyasi parti, kıyı kesim ve iç kesim kriterlerine göre belirlenen on ilçe belediyesidir. Böylelikle iki büyükşehir belediyesi ve on büyükşehir ilçe belediyesindeki üst düzey yöneticilerin algısı üzerinden katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin paylaşımı analiz edilmektedir.

Araştırma beş kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin örgütlenmesi ve hukuki yapısı açıklanmakta, ikinci kısımda araştırma hakkında bilgiler verilmekte, üçüncü kısımda bulgular analiz edilmekte, dördüncü kısımda bulgulara dayalı tartışmalar gerçekleştirilmektedir. Beşinci kısımda ise çalışmadan elde edilen genel sonuçlar değerlendirilerek, iyileştirilmesi gereken alanlara yönelik çözüm önerileri sunulmaktadır.

Araştırma sonuçları; katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin kademeler arasındaki paylaşımının başarılı şekilde sürdürüldüğünü, il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüşmüş olmanın katı atık ve temizlik hizmetleri alanında büyük oranda beklenilene karşıladığını göstermektedir. Ayrıca katı atık ve temizlik hizmetlerinin teknik kapasitesindeki teknolojik donanımın geri dönüşüme katkı sağlayacak şekilde yenilenmeye başladığını, deforme olan konteyner yerine yenisinin daha kolay ikame edilebildiğini, kırsal mahallelerde katı atıkların depolanmasına dair bilinçlenmenin oluştuğunu, kademeler arasındaki koordinasyon ilişkisinin ve hizmetlerin devredilebilme esnekliğinin olumlu şekilde sürdürüldüğünü göstermektedir. Diğer taraftan, ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımının kademeler arasında sorunlara neden olarak ilçe belediyelerini kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya bıraktığını, Karadeniz Bölgesi'nin iklim koşullarının, coğrafi yapısının, geniş yol ağının, değişken nüfusunun hizmet sunumunu zorlaştırarak araç gereçlerin daha sık deforme olmasına neden olduğunu göstermektedir.

Katı atıkların depolanması, ayrıştırılması ve bertaraf edilmesinin üst kademenin sorumluluğunda, katı atıkların toplanması ve taşınmasının ise alt kademenin sorumluluğunda devam ederek mevcut hizmet paylaşımının korunması gerektiği savunulmaktadır. Bununla birlikte kademeler arasındaki iyi koordinasyon ilişkilerinin ve hizmetlerin devredilebilme esnekliğinin korunmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Temel sorun alanını oluşturan ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımının kaldırılarak, ilçe mülki sınırlarındaki tüm alanların temizliği ve katı atıklarının toplanmasından ilçe belediyelerinin sorumlu olmasına yönelik öneri getirilmektedir. Son olarak, Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi yapısı, fiziksel ve iklim koşulları, değişken nüfus özelliklerinin katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumunda dikkate alınarak hizmet paylaşımı gerçekleştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir.

2. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MODELİNDE KATI ATIK YÖNETİMİ VE TEMİZLİK HİZMETLERİNİN ÖRGÜTLENMESİ VE HUKUKİ YAPISI

Büyükşehir belediyesinin ana aktör olduğu modelde büyükşehir belediyeleri, hizmetin faydasının yayıldığı alan ve ölçek ekonomisine daha duyarlı olan hizmetler açısından daha fazla yetki, görev ve sorumluluğa sahip olurken (Arıkboğa, 2013) büyükşehir ilçe belediyeleri daha küçük ölçekli ve rutin ihtiyaçların karşılandığı sınırlı yetkilere sahip olmuştur (Yıldırım vd., 2015). Büyükşehir belediyeleri yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yol, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, onarımını, temizliğini sağlamak, karla mücadele çalışmalarını yürütmekte yetkilendirilmiştir. Ayrıca il sınırları içindeki yerleşim yerlerini birbirine bağlayan yollar büyükşehir belediyelerinin, bunlar dışında kalan yol, cadde ve meydanlar ise büyükşehir ilçe belediyelerinin yetki ve sorumluluğuna bırakılmıştır (6360 Sayılı Kanun, 2012).

Türkiye’de büyükşehir belediyeleri katı atık yönetimi ve temizlik hizmet alanında katı atıkların toplanıp taşınması dışındaki her türlü hizmetleri yapmak veya yaptırmakla; büyükşehir ilçe belediyeleri ise katı atık yönetim planına uygun olarak katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımakla sorumludur (5216 Sayılı Kanun, 2004). Bunun yanı sıra büyükşehir belediyeleri, yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmekle ve temizlik hizmetlerine ilişkin görevlerini belediye meclisi kararı ile ilçe belediyelerine devredebilmekle ya da birlikte yapabilmekle yetkili ve sorumludur (6360 Sayılı Kanun, 2012). Dolayısıyla katı atık ve temizlik hizmetlerinin toplanması, taşınması, depolanması, ayrıştırılması ve bertaraf edilmesi olmak üzere beş yönü bulunmakta ve bunların her birini yerine getirecek kademe kanunda yer almaktadır.

Fakat modelde büyükşehir ilçe belediyelerine tanınan yetki ve sorumlulukların dağıtılmasında, büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan birbirinden çok farklı büyüklük, nitelik ve kapasiteye sahip ilçeler arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Buna göre, merkez ilçe ile merkeze uzak ilçeler, kentsel nitelikli ilçeler ile kırsal nitelikli ilçeler veya az nüfuslu ilçeler ile çok nüfuslu ilçeler aynı yasal statüye sahip olmuştur (Arıkboğa, 2018). Ayrıca, merkez ilçelerde yeni bir ilçe belediyesi kurularak, büyükşehir belediyesinin sunacağı hizmetlerin yeni ilçe belediyesine bırakılması, hizmet paylaşımında tartışmalara kapı aralamıştır.

Diğer taraftan, her kademenin kendi sorumluluk alanındaki yolların temizliğiyle sınırlandırılması hizmetlerin önceliği ve yerelliğiyle olduğu kadar etkinlik ve verimliliğin sağlanması açısından da önemli bir ayrıma sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ilçe belediyelerinin yeterli teknik, beşeri ve mali donanıma sahip olması ve büyükşehir belediyelerinin koordinasyon ile esnek yönetimi oluşturabilmesidir. İlçe belediyelerinin yeterli donanıma sahip olmaması ve büyükşehir belediyelerinin koordinasyonu iyi sağlayamayarak ilçe belediyelerine gerektiğinde destek olacak esnekliği gösterememesi vatandaşa doğrudan temas eden temizlik hizmetlerinin aksamasına neden

olacaktır. Bu durum ise idari ve siyasi anlamda olduğu kadar vatandaşa hizmet anlamında da olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

Katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerine dair Türkiye’de çoğu büyükşehir belediyesinde idari yapılanma içinde katı atık yönetim birimi bulunmamaktadır (Tekin, 2020). Fakat çalışmanın örneklerinden Ordu Büyükşehir Belediyesi’nde “Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı” altında Sıfır Atık ve Atık Yönetimi Şube Müdürlüğü, Parklar ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı altında Temizlik İşleri Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Çalışmanın ikinci örneği olan Trabzon Büyükşehir Belediyesi’nde ise sadece “Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı” altında Sıfır Atık ve Atık Yönetimi Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyelerindeki kurumsal yapılanma içinde katı atık teşkilatlanması benzer organizasyona sahipken, Ordu’da temizlik hizmetlerinin katı atık yönetiminden ayrıldığı anlaşılmaktadır. Bu ayırım, katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin birbirinden farklı olduğunu, organizasyon yapısının iki farklı şekilde örgütlenebileceğini göstermektedir.

İlçe belediyelerindeki idari yapılanma, belediye başkanı ya da yardımcısına bağlı olarak faaliyet gösteren Temizlik İşleri Müdürlüğü’dür. Bu çalışmada, katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerindeki idari yapılanmanın her ilçe belediyesinde müdürlük olarak teşkilatlanmadığı tespit edilmiştir. Bu teşkilatlanmanın genellikle çok nüfuslu ve hizmet sunumu açısından büyük kapasiteli ilçe belediyelerinde ayrı bir müdürlük olarak kurulduğu, az nüfuslu ve hizmet sunumu açısından küçük kapasiteli ilçe belediyelerinde ise Fen İşleri Müdürlüğü altında ayrı bir müdürlük olmadan sunulduğu tespit edilmiştir.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Ordu ve Trabzon İllerinin Konumu, İdari ve Demografik Yapısı

Ordu ili Türkiye’nin kuzeyinde Karadeniz Bölgesi’nin Orta ve Doğu Karadeniz bölümünde yer almaktadır. Doğusunda Giresun, Batısında Samsun, Güneyinde Sivas ve Tokat, Kuzeyinde Karadeniz ile çevrilidir. Yüzölçümü 5.952 km² olup 121 km kıyı şeridi uzunluğuna sahip olan Ordu, engebeli ve dağlık bir alana sahip olmakla birlikte batıdan doğuya doğru yükseklikleri artan ve akarsular tarafından kesilerek derin vadiler ve yaylalar oluşturan dağlara sahiptir (Ordu Büyükşehir Belediyesi [OBB], 2014; Altınordu Belediyesi, 2014).

Trabzon ili ise Türkiye’nin kuzeyinde Karadeniz Bölgesi’nin Doğu Karadeniz bölümünde yer almaktadır. Doğusunda Rize, Batısında Giresun-Ordu, Güneyinde Gümüşhane ve Bayburt, Kuzeyinde Karadeniz ile çevrilidir. Yüzölçümü 4.629 km² olup 114 km kıyı şeridi uzunluğuna sahip olan Trabzon, dar bir sahil şeridine ve denize paralel uzanan dağlık alana sahiptir. Kıyı kesiminden güneye doğru artan yükseklik 3000 metreyi bulmakla birlikte yüksek kesimler genellikle geniş yaylalar, dağlar ve tepelerle kaplıdır (Coğrafi Yapı ve İklimsel Özellikler, t.y.; Trabzon, t.y.; Coğrafi Özellikleri, t.y.).

Şekil 1. Türkiye Büyükşehir Belediye Teşkilatına Sahip İller Haritası

Kaynak: Türkiye Büyükşehirler Haritası, 2015.

Ordu ili merkez ilçesi ile birlikte 19 ilçeden ve 772 mahalleden oluşurken, Trabzon ili merkez ilçesi ile birlikte 18 ilçeden ve 707 mahalleden oluşmaktadır. Ordu'nun batıdan doğuya sırasıyla Karadeniz kıyısında kurulan ilçeleri; Ünye, Fatsa, Perşembe, Altınordu ve Gülyalı'dır. İç kesimde bulunan ve denize kıyısı olmayan ilçeleri; Akkuş, Aybastı, Çamaş, Çatalpınar, Çaybaşı, Gölköy, Gürgentepe, İkizce, Kabadüz, Kabataş, Korgan, Kumru, Mesudiye ve Ulubey'dir. Yüzölçümü olarak en büyük ilçe Mesudiye, nüfus olarak Altınordu'dur (Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, t.y.). Toplam 19 ilçeye sahip olan Ordu'da, Ünye ve Fatsa ilçelerinin nüfusu bölge illerinin bazılarının nüfusuna yaklaşacak kadar nüfusa sahiptir. Ordu nüfusunun büyük çoğunluğu kıyı kesimindeki ilçelerde yaşamaktadır.

Trabzon ilinin batıdan doğuya sırasıyla Karadeniz kıyısında kurulan ilçeleri; Beşikdüzü, Vakfikebir, Çarşıbaşı, Akçaabat, Ortahisar, Yomra, Arslan, Arslanlı, Sürmene ve Of'tur. İç kesimlerde bulunan ve denize kıyısı olmayan ilçeleri; Şalpazarı, Tonya, Düzköy, Maçka, Köprübaşı, Dernekpazarı, Çaykara ve Hayrat'tır. Yüzölçümü olarak en büyük ilçe Maçka, nüfus olarak Ortahisar'dır (Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, t.y.). Ordu ilinin nüfusu 2009 yılından 2012 yılına kadar sürekli düşme eğilimindeyken, 2012 yılında yükselişe geçmiş sonraki yıllarda ise dalgalı seyir takip etmiştir. 2020 yılı Ordu'nun en fazla nüfusa sahip yılı olmuştur. 2020 yılı ADNKS verilerine göre Ordu il nüfusu 761.400 olup, nüfus yoğunluğu (bir kilometrekareye düşen insan sayısı) 127'dir. Trabzon ilinin nüfusu 2009-2012 yılları arasında düşme eğiliminde iken 2012 yılında yükselmeye başlayarak 2020 yılına kadar sürekli artış göstermiştir. 2020 yılında 811.901 ile en fazla nüfusa sahip olurken nüfus yoğunluğu 175 olarak ölçülmüştür (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021; İl İlçe Yüzölçümleri, t.y.).

3.2. Ordu ve Trabzon İllerinde Gerçekleştirilen İdari Yapıdaki Değişiklikler

Ordu ilinin büyükşehir belediyesine dönüştürülmesiyle birlikte toplam 479 köy mahalleye dönüştürülmüş, 54 belde belediyesi kapanmış ve Ordu il özel idaresinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. 2020 yılı itibariyle Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin 772 mahallesi bulunmaktadır. 6360 sayılı Kanun değişikliği ile Ordu ili kent merkezinde bulunan 69 köy ve 1 belde belediyesi mahalleye dönüştürülmüş ve bu mahalleler mevcuttaki 22 mahalle ile birleşerek Altınordu adıyla yeni bir ilçe kurulmuştur. Böylelikle Ordu'nun toplam ilçe sayısı 19 olmuştur.

Tablo 1. Ordu İlçe Belediyelerinde Mahalleye Dönüştürülen Köy, Mahalle ve Kapanan Belde Sayıları

	İlçeler	Mahalleye Köy Sayısı	Dönüştürülen Köy Sayısı	Toplam Mahalle Sayısı	Kapanan Belde Belediyesi Sayısı
1	Akkuş	32	32	44	5
2	Altınordu	69	69	92	1
3	Aybastı	8	8	21	3
4	Çamaş	6	6	23	-
5	Çatalpınar	11	11	23	1
6	Çaybaşı	6	6	26	1
7	Fatsa	57	57	89	8
8	Gölköy	18	18	30	7
9	Gülyalı	6	6	13	-
10	Gürgentepe	9	9	23	2
11	İkizce	7	7	32	5
12	Kabadüz	11	11	19	1
13	Kabatış	2	2	18	1
14	Korgan	16	16	29	4
15	Kumru	28	28	40	2
16	Mesudiye	56	56	70	3
17	Perşembe	43	43	54	2
18	Ulubey	35	35	41	-
19	Ünye	59	59	85	8
	TOPLAM	479	479	772	54

Kaynak: (TÜİK, 2021).

Trabzon ilinin büyükşehir belediyesi statüsü almasıyla birlikte toplam 477 köy mahalleye dönüştürülmüş, 56 belde belediyesi kapanmış ve Trabzon il özel idaresinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. 2020 yılı verilerine göre Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin 707 mahallesi bulunmaktadır. 6360 sayılı Kanun değişikliği ile Trabzon ili kent merkezinde bulunan 36 köy ve 6 belde belediyesi mahalleye dönüştürülerek toplam 85 mahallesi olan Ortahisar adıyla yeni bir ilçe kurulmuştur. Böylelikle Trabzon'un toplam ilçe sayısı 18 olmuştur.

Tablo 2. Trabzon İlçe Belediyelerinde Mahalleye Dönüştürülen Köy, Mahalle ve Kapanan Belde Sayıları

	İlçeler	Mahalleye Köy Sayısı	Dönüştürülen Köy Sayısı	Toplam Mahalle Sayısı	Kapanan Belde Belediyesi Sayısı
1	Akçaabat	50	50	73	14
2	Araklı	42	42	50	3
3	Arsin	20	20	36	3
4	Beşikdüzü	25	25	34	2
5	Çarşıbaşı	17	17	23	-

6	Çaykara	27	32	4
7	Dernekpazarı	10	14	-
8	Düzköy	7	22	3
9	Hayrat	18	34	1
10	Köprübaşı	4	10	1
11	Maçka	56	66	2
12	Of	52	68	7
13	Ortahisar	36	85	6
14	Sürmene	24	37	4
15	Şalpazarı	23	30	1
16	Tonya	15	22	1
17	Vakfikebir	34	46	1
18	Yomra	17	25	3
	TOPLAM	477	707	56

Kaynak: TÜİK, 2021.

3.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 6360 sayılı Kanun sonrası büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik alanındaki hizmet paylaşımının son sekiz yılda ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarının araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ilgili kapsamdaki olumlu ve olumsuz sonuçlar tespit edilerek çözüm önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Böylelikle katı atık yönetimi ve temizlik hizmet alanında farklı niteliklere sahip büyükşehirlerde aynı yasal düzenlemenin uygulanmasının avantaj ve dezavantajları değerlendirilmekte, dezavantajlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmektedir. Bununla birlikte sorun olarak algılanan durumların iyileştirilmesi için yeni politika önerilerinin oluşturulmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Türkiye'deki 30 büyükşehir belediyesidir. Araştırmanın örneklemi ise 6360 sayılı Kanun sonrası il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüştürülen 14 il arasından Karadeniz Bölgesi'nde coğrafi yapı, dağınık yerleşim, iklim şartları, yol ağı, nüfus ve yüzölçümü koşulları açısından benzer özelliklere sahip Ordu ve Trabzon illeridir. Ordu ve Trabzon nüfus ve yüzölçümü açısından birbirine çok yakın değerlere sahip olmakla birlikte son 14 büyükşehir belediyesi içinde en az nüfus ve yüzölçümüne sahip iller arasındadır.

Örneklemlerin belirlenmesinde zaman ve maliyet imkanları göz önüne alınarak araştırmanın Ordu ve Trabzon büyükşehir belediyelerindeki üst düzey yöneticilerle ve nüfus, yüzölçümü, kent merkezine uzaklık, siyasi parti, kıyı ve iç kesimlerde olması kriterlerine göre belirlenen on ilçe belediyesindeki üst düzey yöneticilerle yapılması planlanmıştır. Büyükşehir belediye modelinin temel mantığı il sınırına genişlemek ve sınır ilçelere hizmet götürmek olduğundan nüfus, yüzölçümü ve kent merkezine uzaklık kriterleri öncelikli olarak değerlendirilerek, siyasi parti kriteri ile kıyı kesimi ve iç kesimi kriterleri sonraki belirleyici kriterler olmuştur.

Tablo 3. Büyükşehir İlçe Belediye Örneklerinin Seçilme Kriterleri

	Kriter
1	Nüfus
2	Yüzölçümü
3	Merkeze Uzaklık
4	Siyasi Parti
5	Kıyı Kesimi ve İç Kesim

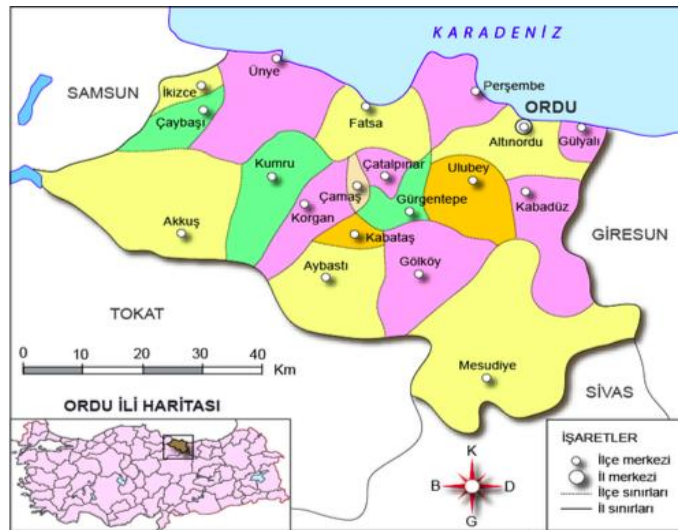
Belirlenen kriterler her ne kadar sistematik şekilde sıralansa da örneklemin belirlenmesinde tüm kriterler ayrı ayrı etkili olmakla birlikte aynı ağırlıkta olamamıştır. Özellikle ilçe belediyelerinin siyasi parti dağılımı birbirine benzer olduğu için bu kriter dolaylı olarak değerlendirilmiştir. İlâveten, tüm kriterlerin aynı oranda ve sıralamada tam olarak karşılığı bulunamayacağından mümkün olduğunca kriterlere göre farklı özellikleriyle öne çıkan ve her bir kriterin ağırlığına sahip ilçeler belirlenmeye çalışılmıştır. Özellikle her nüfus dilimine uygun seçim yapılmasına ve Doğu-Batı eksenindeki dağılıma dikkat edilmiştir. Bu kapsamda Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyelerinden beşer ilçe belediyesi olmak üzere toplam 10 ilçe belediyesi belirlenmiştir. Ordu ilinin coğrafi haritası ekseninde ilçelerin nüfus, yüzölçümü, kent merkezine uzaklık, siyasi parti, kıyı ve iç kesim kriterlerine göre aşağıdaki ilçeler belirlenmiştir.

Tablo 4. Ordu Büyükşehir İlçe Belediyeleri Örnekleri (2020)

	Büyükşehir İlçe Belediyesi	Nüfus (2020)	Yüzölçümü (km²)	Kent Merkezine Uzaklık (km)	Mahalle Sayısı	Siyasi Parti	Kıyı/İç Kesim
1	Altınordu	224.100	410	Merkez İlçe	92	AK Parti	Kıyı Kesim
2	İkizce	14.126	148	91	32	MHP	İç Kesim
3	Kumru	29.828	296	75	40	AK Parti	İç Kesim
4	Mesudiye	14.489	1046	113	70	AK Parti	İç Kesim
5	Ünye	130.464	569	64	85	AK Parti	Kıyı Kesim

Kaynak: TÜİK, 2021; İl İlçe Mesafe, t.y.; Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, t.y.; İl İlçe Yüzölçümleri, t.y.

Şekil 2. Ordu İli Coğrafi Haritası

Kaynak: Ordu İli Haritası, t.y.

Birinci örneklem; il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüştükten sonra merkez ilçe olarak kurulan Ordu ilinin en fazla nüfusa sahip, kıyı kesiminde bulunan, en fazla yüzölçümüne sahip ilçelerinden biri olan Altınordu Belediyesi'dir.

İkinci örneklem, kıyı kesiminde en fazla nüfusa ve yüzölçümüne sahip olan Ordu ilinin Batı sınırında bulunan, kent merkezine en uzak ilçe olan Ünye Belediyesi'dir.

Üçüncü örneklem, Ordu ilinin iç kesimde Batı sınırında bulunan, en az nüfusa sahip ve kent merkezine en uzak ilçelerinden biri olan, farklı siyasi partiye mensup bir ilçe belediyesi olarak öne çıkan İkizce Belediyesi'dir.

Dördüncü örneklem, iç kesimde Ordu ilinin Batı kesiminde en fazla nüfusa sahip olup yüzölçümü olarak da üst sırada yer alan kent merkezine en uzak ilçelerden biri olan Kumru Belediyesi'dir. Kumru ilçesinin seçiminde tüm kriterler içinde diğer ilçelerden farklı olarak 30 bin bandında nüfusa sahip olması öne çıkmıştır.

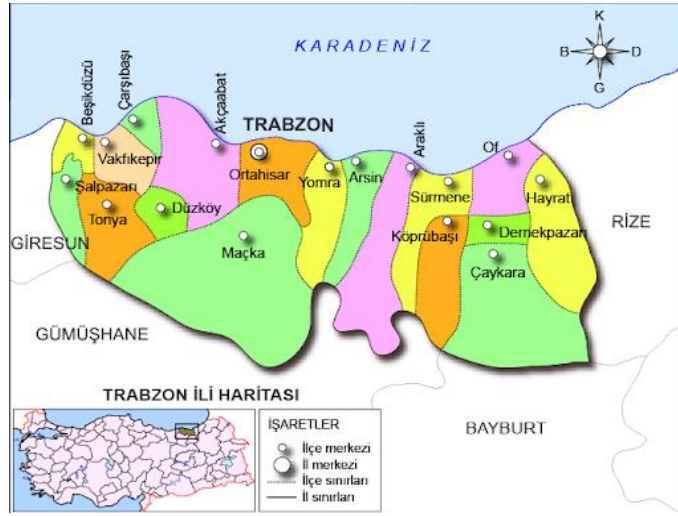
Beşinci örneklem, Ordu ilinin en fazla yüzölçümüne sahip olan, iç kesimde Doğu sınırında bulunan, en az nüfusa sahip ve kent merkezine en uzak ilçelerden biri olarak öne çıkan Mesudiye Belediyesi'dir. Mesudiye ve Kumru ilçelerinin belirlenmesinde Doğu-Batı eksenindeki dağılım da dikkate alınmıştır.

Tablo 5. Trabzon Büyükşehir İlçe Belediyeleri Örneklemi (2020)

	Büyükşehir İlçe Belediyesi	Nüfus (2020)	Yüzölçümü (km ²)	Kent Merkezine Uzaklık	Mahalle Sayısı	Siyasi Parti	Kıyı/İç Kesim
1	Ortahisar	330.373	235	Merkez İlçe	85	AK Parti	Kıyı Kesim
2	Çaykara	13.890	574	75	32	AK Parti	İç Kesim
3	Maçka	24.893	925	26	66	AK Parti	İç Kesim
4	Of	43.754	258	50	68	AK Parti	Kıyı Kesim
5	Şalpazarı	10.846	161	69	30	MHP	İç Kesim

Kaynak: (TÜİK, 2021; İl İlçe Mesafe, t.y.; Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, t.y.; İl İlçe Yüzölçümleri, t.y.).

Şekil 3. Trabzon İli Coğrafi Haritası

Kaynak: Trabzon İli Haritası, t.y.

Trabzon ilinin coğrafi haritası ekseninde ilçelerin nüfus, yüzölçümü, kent merkezine uzaklık, siyasi parti, kıyı ve iç kesim kriterlerine göre yukarıdaki ilçeler belirlenmiştir. Birinci örneklem; il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüştükten sonra merkez ilçe olarak kurulan, Trabzon ilinin en fazla nüfusa sahip, kıyı kesiminde bulunan Ortahisar Belediyesi'dir.

İkinci örneklem, Trabzon ilinin kıyı kesiminin Doğu sınırında bulunup kent merkezine en uzak ilçesi olan nüfus ve yüzölçümü olarak üst değere sahip olan Of Belediyesi'dir.

Üçüncü örneklem, Trabzon ilinin en fazla yüzölçümüne sahip olan iç kesimde bulunan Maçka Belediyesi'dir.

Dördüncü örneklem, iç kesimde Trabzon ilinin Doğu sınırında en fazla nüfusa ve yüzölçümüne sahip ikinci ilçe olarak öne çıkan ve kent merkezine en uzak ilçelerden biri olan Çaykara Belediyesi'dir.

Beşinci örneklem, Trabzon ilinin iç kesimde Batı sınırında bulunan kent merkezine en uzak ve en az nüfusa sahip ilçelerinden olan farklı siyasi partiye mensup bir ilçe belediyesi olarak öne çıkan Şalpazarı Belediyesi'dir.

3.5. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakata dayalı nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Mülakatlar başkan, başkan yardımcısı, daire başkanı ve müdürlerle sınırlandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat formunun hazırlanmasında ilk olarak büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediye yöneticilerinin konu kapsamındaki değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından bir soru havuzu hazırlanmıştır. Soru havuzunun hazırlanmasında 6360 sayılı Kanun ile birlikte idareler arası hizmet ve gelir paylaşımına yönelik literatür incelenmiştir. Sonraki aşamada soru havuzundan büyükşehir

belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyelerine sorulacak sorular seçilerek katı atık yönetimi ve temizlik hizmeti özelinde yarı yapılandırılmış mülakat soru formu hazırlanmıştır.

Mülakat soru formunun hazırlanmasının ardından mülakat yapılacak birim ve kişilerin listesi hazırlanmıştır. Mülakatlara ilk olarak Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nden başlanmış daha sonra Of, Çaykara, Ortahisar, Maçka ve Şalpazarı Belediyeleri ile devam edilmiştir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi örnekleminin tamamlanmasının ardından Ordu Büyükşehir Belediyesi örneğine geçilmiş Ünye, Kumru, İkizce, Altınordu ve Mesudiye belediyeleri ile mülakatlar yapılarak veri toplama aşaması sona ermiştir. Mülakatlar, not tutma yöntemi ile kaydedilmiş ardından ham veriler bilgisayara aktarılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre açıklanarak yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz yöntemidir. Betimsel analizde temel amaç, elde edilen bulguların gruplandırılması ve özetlenerek yorumlanmasıdır (Karagöz, 2019).

Mülakat yapılan kişilerin konu hakkındaki bakış açılarını daha net aktarmak amacıyla sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Çünkü betimsel analiz yönteminde elde edilen verilerden sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilmektedir (Karagöz, 2019). Analizin tamamlanmasıyla elde edilen veriler betimlenmiş ve ulaşılan sonuçlardan yeni somut öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Trabzon ilinde katı atık yönetimi ve temizlik hizmeti kapsamındaki mülakatlar 27/01/2021 ve 02/02/2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden katı atık yönetimi ve temizlik hizmeti kapsamında toplam 13 üst düzey yönetici ile mülakat gerçekleştirilmiştir.

Ordu ili kapsamındaki mülakatlar 05/02/2021 ve 16/02/2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ordu Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinden katı atık yönetimi ve temizlik hizmeti kapsamında toplam 8 kişi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Böylelikle her iki ilde toplam 21 kişi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat yapılan kişilerin profesyonel kimliklerine göre dağılımı; 6 ilçe belediye başkanı, 2 belediye başkan yardımcısı, 1 büyükşehir belediyesi daire başkanı, 1 büyükşehir belediyesi şube müdürü ve 11 ilçe belediyesi müdürüdür. Katı atık yönetimi ve temizlik hizmeti alanında örnekleme dahil edilen birimlerin tam listesi Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Mülakat Yapılan Hizmet Birimleri

Trabzon Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri	
1	Of Belediye Başkanı
2	Of Belediyesi Temizlik İşleri Müdürü
3	Of Belediyesi Fen İşleri Müdürü
4	Çaykara Belediye Başkanı
5	Çaykara Belediyesi Zabıta ve Temizlik İşleri Müdürü
6	Çaykara Belediyesi Fen İşleri Müdürü
7	Trabzon Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanı
8	Ortahisar Belediyesi Başkan Yardımcısı
9	Maçka Belediye Başkanı

10	Maçka Belediyesi Fen İşleri Müdürü
11	Maçka Belediyesi Temizlik/Destek İşleri Müdürü
12	Şalpazarı Belediye Başkanı
13	Şalpazarı Belediyesi Fen İşleri/İmar ve Şehircilik Müdürü
Ordu Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri	
14	Ünye Belediyesi Temizlik İşleri Müdürü
15	Ünye Belediyesi Fen İşleri Müdürü
16	Kumru Belediye Başkanı
17	Kumru Belediyesi Fen İşleri/Temizlik/Zabıta Müdürü
18	İkizce Belediyesi Fen İşleri Müdürü
19	Ordu Büyükşehir Belediyesi Temizlik İşleri Şube Müdürü
20	Altınordu Belediyesi Başkan Yardımcısı
21	Mesudiye Belediye Başkanı

3.6. Etik İzin

Çalışmanın etik izni İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır (İzin Tarihi (28.07.2021), 2021/46).

4. BULGULAR

Katı atık yönetimi ve temizlik hizmetleri alanında büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki hizmet paylaşımının ortaya çıkardığı analiz bulguları altı temada tartışılmaktadır. Bunlar (1) Teknik ve beşeri kapasitenin hizmet paylaşımına etkisi, (2) Mevsime ve turizme dayalı değişen nüfusun hizmet paylaşımına etkisi, (3) Büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki yetki kargaşasının hizmet paylaşımına etkisi, (4) Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki koordinasyon ilişkisinin hizmet paylaşımına etkisi, (5) Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi, fiziksel, yerleşim ve iklim koşullarının hizmet paylaşımına etkisi, (6) Katı atıkların depolanmasına dayalı uygulamanın hizmet paylaşımına etkisidir.

4.1. Teknik ve Beşeri Kapasitenin Hizmet Paylaşımına Etkisi

Katı atık ve temizlik hizmetlerinin teknik ve beşeri kapasitesi kendi içerisinde beş boyutta analiz edilmektedir. Bunlardan birincisi il ve ilçe mülki sınırlarının genişlemesiyle hizmet alanı büyüyen her ilçe belediyesinin araç, gereç ve personel sayısında aynı oranda artış olmamasına rağmen, kırsal mahallelere katı atık toplama hizmetinin eskiye oranla daha sık ve düzenli sunulmasıdır. Örneğin, Trabzon'un kıyı kesimi ilçelerinden olan Of Belediyesi, temizlik hizmetlerinde iyileştirme yaptıklarını: “Büyükşehir olmadan önce il özel idaresi kırsala beş konteyner koyarken biz büyükşehir olduktan sonra konteyner sayısını artırdık. Haftada bir gün temizlik yapılırken biz şimdi haftada üç gün çöp topluyoruz.” ifadesiyle anlatırken, Ordu'nun kıyı kesimi ilçelerinden Ünye Belediyesi: “Benim çöp aracım haftada üç gün 56 km uzaklıkta bulunan Pelitliyatak'a gidiyor. Şehir merkezinde yer altı konteyner uygulamasına geçince buradaki yer üstü konteynerler kırsala dağıtıldı. Son üç yılda 400 konteyner yeniledik.” şeklinde konteyner sayısının artarken çöp toplama hizmetinin sıklaşarak düzenli yapıldığını, dolayısıyla katı atıkların toplanmasında iyileşmelerin olduğunu teyit etmiştir.

İç kesimde en fazla yüzölçümüne sahip ve şehir merkezine uzak olan ilçelerden biri olan Çaykara Belediyesi: “Eskiden köyde çöp toplanmazdı. Şimdi çöpler her gün toplanıyor. Çünkü araç gereç arttı.” şeklinde büyükşehir belediyesine dönüştükten sonra katı atık ve temizlik hizmetlerinde nicelik olarak iyileşme yaşandığını aktarırken, Mesudiye Belediyesi: “Şimdi yaylalara kadar çöp topluyoruz.” ifadesiyle il ve ilçe mülki sınırlarının genişlemesiyle katı atık ve temizlik hizmetlerinde yaşanan iyileşmeyi öne çıkarmaktadır.

Katı atık ve temizlik hizmetlerinin teknik ve beşeri kapasitesinin ikinci boyutu kırsal mahallelere katı atık ve temizlik hizmetlerinin daha sık ve düzenli sunulmasıyla birlikte öncelikle bu alanlardaki araç gereçlerin geri dönüşüme katkı sağlayacak şekilde yenilenmesiyle teknolojik yeniliklerden faydalanılmasıdır. Örneğin, İkizce Belediyesi’nin bir yetkilisi: “Büyükşehir olmadan önce vahşi depolama yapılıyordu. Şimdi geri dönüşüme katkı sağlayacak konteynerler yerleştiriyoruz.” şeklinde katı atık ve temizlik hizmetlerindeki iyileşmeyi aktarırken, merkez ilçe Ortahisar Belediyesi’nin bir yetkilisi: “Ortahisar’ın bazı bölgelerine atık geri getirme kumbaraları yerleştirdik. Tamamen hijyenik, el değdirmeden pedalla çöpünü atıyorsun. Merkezi noktalara bunları yerleştirdik. Altyapının uygun olmadığı yerlere pedallı yeni model yer üstü konteyner yerleştirdik.” ifadesiyle insan ve çevre sağlığına daha duyarlı, teknolojik olarak gelişmiş ve alana duyarlı araç gereçlerin ilçe sınırlarına yerleştirildiğini aktarmıştır. Bu tespiti kuvvetlendiren bir başka örnek ise Ünye Belediyesi’nin: “Şehir merkezinde yer altı konteyner uygulamasına geçince buradaki yer üstü konteynerler kırsala dağıtıldı.” ifadesidir. Böylelikle hem ilçe merkezine daha teknolojik araç gereçlerin yerleştirildiği hem de eski konteynerlerin kırsal mahallelere yerleştirilmesiyle verimli ve etkin şekilde çöp toplama hizmeti sunulmasının önünün açıldığı tespit edilmiştir.

İlgili kapsamdaki üçüncü boyutu bu hizmetin daha sık ve düzenli gerçekleştirilmesinin göstergelerinden biri olan temizlik personel sayısının artması oluşturmaktadır. Örneğin, iç kesimde ve şehir merkezinden uzakta bulunan Maçka Belediyesi: “Eskiden tüm Maçka Belediyesi personeli kırk idi. Şimdi sadece temizlik personeli yirmi.” şeklinde temizlik personel sayısında gerçekleştirilen artışa vurgu yapmakta, personel sayısındaki bu artışın eskiye oranla daha iyi hizmet sunumunu sağladığını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan nicel kapasitenin yeterli seviyede olmasına verilen önemin yanı sıra nitel kapasitenin önemine de vurgu yapılmıştır. Örneğin, iç kesimde ve şehir merkezinden uzakta bulunan ilçelerden Kumru Belediyesi’nin bir yetkilisi: “İş bilinci olmayan süpürmesi gereken yeri süpürmüyor ya da süpürüyorsa bile işini yarım yapıyor.” şeklinde personel açısından karşılaştıkları sorunu aktarırken, temizlik hizmetlerinde nitelikli personel ihtiyacına dikkat çekmiştir.

Dördüncü boyutu, katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumunda ilçe mülki sınırlarının genişlemesiyle her ne kadar iyileşmelerin yaşandığı görüşü öne çıksa da iç kesimde ve şehir merkezine uzakta yer alan bazı ilçelerin kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya kalınması oluşturmaktadır. Örneğin, Kumru Belediyesi: “Büyükşehir Belediyesi olmadan önce yedi tane

mahalleye hizmeti aynı araç gereç ile verirken şimdi kırk tane mahalleye hizmeti aynı sayıda araç gereç ile vermek zorunda kaldık.” şeklinde hizmet sunumunda aksamalar yaşandığını aktarmıştır. Şalpaazarı Belediyesi'nin bir yetkilisi ise *“Altı mahalleden otuz mahalleye çıktık. Yol ağımız 30 km iken 1500 km oldu. Aynı araç ve personelle hizmet vermeye çalışıyoruz.”* ifadesiyle araç, gereç ve personel sayısında yeterli artış olmadığı için kapasitenin üzerinde hizmet vermek zorunda kalındığını aktararak yaşadıkları olumsuzluğu teyit etmiştir.

Beşinci boyutu Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediye yetkililerinin değerlendirmesi oluşturmaktadır. Buna göre yetkililer tarafından temizlik hizmetlerinin sunumunda genel olarak sorun yaşanmadığı, ilçe belediyelerine araç gereç desteği sağlandığı, personel araç gereç sayısının yeterli olduğu, daha fazla personel, araç ve gereç olursa daha farklı hizmetlerin sunulabileceği aktarılmıştır. Bu durumu Trabzon Büyükşehir Belediyesi: *“Personel de araç da yetersiz sayılmaz. Tabi ki daha fazla olsa daha farklı hizmet sunulur. Ama şu anda da yeterli sayılır.”* ifadeleriyle aktarırken, Ordu Büyükşehir Belediyesi: *“Zaman zaman temizlik anlamında destek veriyoruz. Çöp kovası, yol süpürme ve yıkama aracı desteği sağlıyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir.

İlçe mülki sınırlarının genişlemesi, yüzölçümünün çok fazla olması, şehir merkezine uzaklık gibi etkenlerden kaynaklı araç, gereç ve personel sayısının yetersiz kaldığı durumlarda büyükşehir belediyesinin ilçe belediyelerine destek olması beklenmektedir. Fakat beklenen desteğin her ilçe belediyesine aynı şekilde verilmediği tespit edilmiştir. Örneğin, Mesudiye Belediyesi'nde çöpler toplandıktan sonra büyükşehir belediyesi tarafından tedarik edilen tıra yüklenerek bu tırlar aracılığıyla aktarma istasyonuna taşınırken, Kumru Belediyesi'nde iki çöp kamyonundan birinin çöpleri toplarken diğerinin aktarma istasyonuna taşıdığı, taşıma için giden kamyonun bütün gününün yol ve aktarma sürecinde geçtiği ve ilçedeki tek kamyonun tüm il sınırının çöplerinin toplanmasına yetişemediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla ilçe belediyeleri arasında uygulamada farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılıkta Mesudiye'nin yüzölçümünün Kumru'nun yüzölçümünden yaklaşık üç kat daha fazla olmasıyla birlikte Mesudiye'nin kent merkezine uzaklığının daha fazla olmasının da etkisi bulunmaktadır. Daha fazla yüzölçümüne sahip ve kent merkezine daha uzak olan ilçeye katı atıkların transferinde kullanılmak üzere büyükşehir belediyesi tarafından tır desteği verilirken, daha az yüzölçümüne sahip ve kent merkezine daha yakın olan ilçeye tır desteği sağlanmaması burada bu desteğe ihtiyaç olmadığı düşüncesini oluşturmaktadır. Fakat bulgular, buradaki hizmetlerin de aksadığını göstermektedir. Dolayısıyla ilçelerin sahip oldukları özellikler ile teknik ve beşeri kapasiteye göre değerlendirilmesinin önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

4.2. Mevsime ve Turizme Dayalı Değişen Nüfusun Hizmet Paylaşımına Etkisi

Katı atık ve temizlik hizmetlerinin mevsime ve turizme dayalı değişen nüfusunun etkisi iki boyutta analiz edilmektedir. Bunlardan birincisi, kıyı ve iç kesimdeki tüm ilçe belediyelerinin yaz aylarında artan nüfusa bağlı araç, gereç ve personel sayısının yetersiz kalmasıdır. Örneğin, Trabzon'un

batı sınırında bulunan şehir merkezine en uzak ilçelerinden Şalpaazarı Belediyesi'nin bir yetkilisi bu durumu: *"Yazın çöp toplama 24 saat sürüyor neredeyse."* şeklinde artan yaz nüfusunun çöp toplama hizmetlerini zorlaştırdığını ifade ederken, Ordu'nun batı sınırındaki İkizce Belediyesi'nin bir yetkilisi: *"Çöplerin toplanmasında kamyon ve personel sayımız yazın yetersiz oluyor. Kışın haftada bir topluyorsak yazın iki üç günde bir toplamamız gerekiyor."* şeklinde ifade etmiştir. Az nüfuslu ve Ordu'nun en fazla yüzölçümüne sahip ilçelerinden Mesudiye Belediyesi artan yaz nüfusunun etkisini: *"Bizim şimdiki nüfusumuz 15 bin, yazın 100 bin. Çöp araçlarımız on beş günde bir uzak mahalleye gidiyorsa, yazın her gün gitmek zorunda kalıyor."* ifadeleriyle anlatırken, Trabzon'un az nüfuslu ve en fazla yüzölçümüne sahip ilçelerinden Maçka Belediyesi: *"Kış döneminde haftada bir, on günde bir iken yaz aylarında haftada üç defa çöp toplamaya gidiyoruz."* ifadesini kullanmaktadır. Benzer özelliklere sahip Çaykara Belediyesi: *"Yaylalardaki çöpleri kışın on beş günde ya da ayda bir toplama yapılırken, yazın nüfus arttığından çok daha sık çöpler toplanıyor."* ifadesiyle artan yaz nüfusunun ilçe belediyeleri üzerinde oluşturduğu hizmet yükünü teyit etmektedir.

İkinci boyutu, turizm alanına sahip ilçelerde artan günlük nüfusa karşılık hizmet sunumunda da zorluk yaşanması oluşturmaktadır. Az nüfuslu ve fazla yüzölçümüne sahip olan Uzungöl ve Sultan Murat Yaylası gibi turistik alanları sınırlarında bulunduran Çaykara Belediyesi: *"Turist yoğunluğu olduğunda nüfus bir milyonu geçiyor, bu yoğunluk bize yük. Çöpü bırakıp gidiyorlar. Çöp arabası sayısı kısıtlı olmasına rağmen ağırlığı oraya vermek durumunda kalıyoruz. Çöpün %80'i Uzungöl ve diğer turistik yaylalardan geliyor."* şeklinde karşılaştıkları sorunları aktarmış, benzer özelliklere sahip olan Maçka Belediyesi de sınırlarında bulunan Sümela Manastırı'nın çöpünü topladığını fakat bundan bir kazanç sağlayamadığını belirtmiştir.

4.3. Büyükşehir Belediyeleri ile Büyükşehir İlçe Belediyeleri Arasındaki Yetki Kargaşasının Hizmet Paylaşımına Etkisi

Katı atık ve temizlik hizmetlerinin büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki yetki kargaşasının etkisi iki boyutta analiz edilmektedir. Birincisi, ilçe belediyelerinin kendi sorumluluğunda olmayan yerlerin karla mücadele çalışmalarını yerine getirmesidir. Örneğin, Ordu Büyükşehir Belediyesi'nden farklı bir siyasi partiye mensup olan İkizce Belediyesi: *"Karla mücadelede ilk açılması gereken yeri açıyoruz. Burası büyükşehirin sorumluluk alanı, büyükşehir gelip açsın demiyoruz."* şeklinde imkanları ölçüsünde ana yol ara yol ayrımı gözetmeden müdahale ettiklerini ifade etmiştir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nden farklı bir siyasi partiye mensup olan ve nüfus, yüzölçümü, şehir merkezine uzaklık açısından benzer özelliklere sahip Şalpaazarı Belediyesi de: *"Büyükşehir sorumluluğundaki yollar karla kapandığında onların gelip açmasını beklemeyip, kendimiz yolu açıyoruz."* şeklinde ifade ederek, ana yol ve ara yol ayrımına bakmadan ilk müdahale edilmesi gereken alan mantığıyla hareket ettiklerini belirtmiştir. Diğer taraftan, ana yol ve ara yol ayrımına dair vatandaş açısından bilinçlenmenin olmaması nedeniyle tüm sorumluluğun ilçe belediyesinde görüldüğü

tespit edilmiştir. Örneğin, Maçka Belediyesi: “*Yaylada yol kapansa ilçe belediyesini arıyorlar. Ana yollar büyükşehirde olmasına rağmen. Büyükşehir topu bize atıyor.*” şeklinde açıklama yaparak hizmetin ilçe belediyesinden beklendiğini ve büyükşehir belediyesinin de hizmeti ilçe belediyesinden beklediğini ifade etmiştir.

İkincisi ise merkez ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasındaki ilişkinin daha zor olması ve sorumluluk alanlarının sıklıkla çakışmasıdır. Buna göre, merkez ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasındaki ana yol ve ara yol ayırımına dair hizmet paylaşımının uygulamada tamamen kargaşaya neden olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Trabzon’un merkez ilçesi Ortahisar Belediyesi: “*Ana yol ara yol sorumluluk farkı doğru değil. Vatandaş halen Ortahisar belediyesi ne iş yapar bilmiyor.*” şeklinde sorumluluğun nerede olduğuna dair bilinçlenmenin olmadığını belirtirken, Ordu’nun merkez ilçesi Altınordu Belediyesi: “*Ana cadde ara cadde ayrımı hizmet sunumunda kargaşaya sebep oluyor.*” şeklinde aynı yargıyı desteklemektedir. Dolayısıyla her iki ildeki merkez ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin paylaşımının uygulamada kargaşaya neden olduğu ve bu kargaşanın hizmet sunumunda olduğu kadar vatandaş algısında da ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

4.4. Büyükşehir Belediyeleri ile Büyükşehir İlçe Belediyeleri Arasındaki Koordinasyon İlişkisinin Hizmet Paylaşımına Etkisi

Katı atık ve temizlik hizmetlerinin büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki koordinasyon ilişkisinin hizmet paylaşımına etkisi üç boyutta analiz edilmektedir. Birincisi, büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasında koordinasyon sorununun olmadığı, ilçe belediyelerinin talep etmeleri halinde büyükşehir belediyesi tarafından konteyner, süpürme aracı, yıkama tankeri, mazot ve asfalt takviyesi gibi araç gereç malzeme desteği sağlandığı ve protokolle temizlik hizmetlerinin birbirlerine devredilebildiğidir. Örneğin, Çaykara Belediyesi koordinasyon ilişkisini “*Büyükşehre başvurduğumuzda destek oluyorlar. Koordinasyon ilişkimizde ... temizlik hizmetleri açısından sorun yaşamıyoruz.*” şeklinde belirtirken, Kumru Belediyesi: “*Büyükşehir bizim abimiz rolünde. Koordinasyonumuz iyi.*” şeklinde belirtmektedir. Of Belediyesi de benzer olarak: “*Büyükşehir aslında abi rolünde, toparlayıcı, takım kaptanı gibi.*” şeklinde ifade ederek koordinasyon ilişkisinin olumlu yönünü desteklemektedir.

Siyasi parti farklılığına rağmen ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasındaki temizlik hizmetlerinin paylaşımında sorun yaşanmadığı (Şalpazarı ve İkizce Belediyeleri), başkanlar arasındaki uyumun bu anlamda önemli olduğu ve uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde pozitif yaklaşımın ağırlıklı olduğu ikinci boyutu oluşturmaktadır. Koordinasyon ilişkisinin olumlu olan yaklaşımlarına istisnalar da bulunduğu, örneğin Ünye Belediyesi’nde ilk dönemde temizlik hizmetleri alanında sağlanamayan koordinasyonun ikinci dönemde protokol yapılarak sağlandığı ifade edilmektedir.

Koordinasyon ilişkisine dayalı üçüncü boyut, büyükşehir belediyesi yetkililerinin sorunların genellikle merkez ilçe belediyeleriyle hizmet alanı çakışmasından kaynaklandığını, siyasi parti farklılığı olmamasına rağmen hizmet sunumunun siyasi çekişmeye dönüşebildiğini aktarmalarıdır. Bu doğrultuda büyükşehir belediye yetkilileri açısından, temizlik hizmetleri alanında büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki hizmet paylaşımının doğru olduğu konusunda fikir birliğine rastlanılmamıştır. Örneğin, Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin bir yetkilisi: *“Büyükşehir ile ilçe arasındaki hizmet paylaşımı doğru.”* şeklinde temizlik hizmetlerindeki paylaşımı olumlu değerlendirirken, Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin bir yetkilisi: *“Temizlik hizmetlerinin tamamı büyükşehir belediyelerine bırakılmalı.”* şeklinde görüş belirterek paylaşımın kargaşaya neden olduğunu savunarak fikir birliğinden uzak tutum sergilemiştir.

4.5. Karadeniz Bölgesi'nin Coğrafi, Fiziksel, Yerleşim ve İklim Koşullarının Hizmet Paylaşımına Etkisi

Katı atık ve temizlik hizmetlerinin Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi, fiziksel, yerleşim ve iklim koşullarının etkisi üç boyutta analiz edilmektedir. Birincisi bölgenin fiziksel koşullarının, dağınık yerleşim şeklinin, coğrafi yapısının, uzun, dar, engebeli, bozuk yol ağının katı atıkların toplanması ve temizlik hizmetlerinin sunumunda önemli rol oynamasıdır. Örneğin, Of Belediyesi'nin bir yetkilisi: *“Arazi engebeli ama burada araç durup çöpü almak zorunda. Bu arabanın ömrünü düşürüyor.”* şeklinde coğrafi koşulların zorluğunu ifade ederken, Çaykara Belediyesi'nin bir yetkilisi: *“Çaykara merkeze en uzak ilçe 30 km uzaklıkta. Coğrafya engebeli olduğundan bu mahalleye giden bir personel mesai bitimine ancak geri dönebilmekte.”* şeklinde açıklama yaparak, geniş coğrafyaya hizmet sunmanın zor olduğunu ifade etmiştir. Ünye Belediyesi'nden bir yetkili: *“Kırsaldan çöp toplamak coğrafya dağınık olduğu için çok zor.”* şeklinde dağınık coğrafyaya vurgu yaparken, Şalpaazarı Belediyesi'nin bir yetkilisi ise bu durumu benzer şekilde destekleyerek: *“Dağınık yerleşim, arazi yapısı, yol ağı şartları bu kanunun burada uygulanmasını zorlaştırıyor.”* şeklinde bölgenin temizlik hizmetlerinin sunulmasında ortaya çıkardığı zorluğu teyit etmiştir.

İkinci boyut iklim koşullarının, yağışların fazla olmasının çöp konteynerlerinin daha sık aşınmasında etkili olmasıdır. Örneğin, kıyı kesimi ilçelerinden Ünye Belediyesi: *“Konteyner, koşullardan dolayı çok çabuk deforme oluyor. Son üç yılda 400 konteyner yeniledik.”* şeklinde araç gereçlerin hızlı deformasyonunu ifade ederken, iç kesim ilçelerinden Kumru Belediyesi: *“Konteynerler iklim coğrafya nedeniyle çok çabuk deforme oluyor.”* şeklinde iklim koşullarının teknik kapasiteyi olumsuz etkilemesine vurgu yapmıştır.

Üçüncü boyut ise ilçe belediyelerine bakanlık tarafından hibe edilen konteyner, çöp kamyonu gibi araç gereçlerin ilçenin fiziksel koşullarına göre belirlenmemesidir. Bu uygulamanın verimlilikten uzak sonuçlar doğurduğuna dikkat çeken Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin bir yetkilisi: *“Bakanlık, 7 ton atık temizleyebilen aracı nüfusu 3 bin olan yere de nüfusu 500 bin olan yere de hibe ediyor. Bu çok*

yanlış bir uygulama.” şeklinde ortaya çıkan durumu açıklamıştır. Bununla birlikte yetkili, yüksek kapasiteli araçların bakımını ilçe belediyelerinin karşılamakta zorlandığını ve dar yollara bu araçların girememesini şöyle ifade etmiştir: “Alınan araçların bakımını ve yakıtını karşılayamıyor. Hem de bu araçların çalışabileceği bir alan yok. Kumru Belediyesi’ne 2020 yılında güncel fiyatı 870 bin TL olan bir araç geldi. Kumru’nun yolları dar olduğundan araç kullanılmadı.” Tüm bu süreçlerden yola çıkarak ilçe belediyelerine fiziksel koşulları gözetilmeden hibe edilen araç gereçlerin atıl durumdan kurtarılması için büyükşehir belediyesinin protokol ile araçları kendi bünyesine alarak çözüm ürettiği tespit edilmiştir.

Karadeniz Bölgesi’nin fiziksel, coğrafi, iklim koşullarının ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarının her ne kadar zorlu süreçleri ortaya çıkarsa da büyükşehir olduktan sonra uygulamada iyileşmelerin yaşandığı, deforme olan konteyner yerine yenisinin ikame edilebildiği ve bu hizmetlerin yeterli olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte merkezi yönetim tarafından daha iyi kapasiteli araç gereçlerin temin edilebildiği tespit edilmiştir.

4.6. Katı Atıkların Depolanmasına Dayalı Uygulamanın Hizmet Paylaşımına Etkisi

Katı atık ve temizlik hizmetlerinde depolamaya dayalı uygulamanın etkisi üç boyutta analiz edilmektedir. Bunlardan birincisi vatandaşın bilinçlenmesidir. Karadeniz Bölgesi’nin doğusunda yer alan iki örneklem büyükşehir belediyesi olan Ordu ve Trabzon fiziksel ve iklim koşullarının sonucu olarak çok sayıda dereye sahiptir. Kırsal yoğun alan olan bu şehirlerde yaygın olan alışkanlık çöplerin dere kenarına bırakılmasıdır. Büyükşehir belediyesine dönüştükten sonra bu alanlara çok sayıda konteyner yerleştirilerek, vatandaşlara konteyner kullanma alışkanlığı kazandırılmaya başlanmış, vatandaşın çöpünü dereye atmasının önlenmesi hedeflenmiştir. Örneğin, Çaykara Belediyesi: “Büyükşehir olmadan önce insanlar dereye ırmağa çöp atıyordu. Dere ağzlarında çöpler birikiyor ya da denize dökülüyordu. Büyükşehir olmak bir bilinç oluşturmaya başladı. Kırsal alanlara temizlik hizmeti sunulmaya ve insanlar çöplerini konteynere atmaya başladı.” şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla büyükşehir ilçe belediyesine dönüşmüş olmak değişen ve gelişen hizmet sunumuyla birlikte vatandaşta şehir algısını oluşturmaya başlayarak bilinçlenmeyi öne çıkarmıştır.

İkinci boyut, iç kesimlerdeki ilçelerden dere kenarına bırakılan çöplerin kıyı kesimindeki ilçe belediyeleri tarafından toplanmak zorunda kalınmasıdır. Örneğin, Trabzon’un kıyı kesimi ilçelerinden Of Belediyesi’nin yetkilisi: “Civar ilçelerin en uzak mahallesinden dereye atılan çöprü Of’tan denize dökülürken ben topluyorum.” ifadesini kullanarak bir başka ilçenin yükünü karşılamak zorunda kaldığını aktarırken, Ordu’nun kıyı kesimi ilçelerinden Ünye Belediyesi’nin yetkilisi: “Kırsala çok fazla konteyner koymaya çalışıyoruz. Çünkü dere kenarına atıyorlar. Bu dere kenarına atılan çöpler denize dökülüyor, bu çöplerin bir kısmı sahile vuruyor.” ifadesini kullanarak iç kesimlerde dere kenarına bırakılan çöplerin denize ulaşmasını önlemek amacıyla kıyı kesimindeki ilçe belediyelerinin kapasitelerinin üzerinde hizmet sunmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir.

Elde edilen bulgular, Karadeniz Bölgesi'nin kendine özgü niteliklerinin katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumunu zorlaştırdığını göstermektedir. Engebeli coğrafi yapı, ara yolların dar olması, iklimin çok yağışlı olması gibi etkenler bu bölgedeki katı atık ve temizlik hizmetlerindeki araç ve gereçleri nitelik ve nicelik açısından yetersiz kılmaktadır. Bu nedenle kanunun hazırlanırken bölgenin koşullarına dikkat edilmesi büyük önem taşımakta ve bu koşullara göre hizmet paylaşımının yeniden düzenlenmesi beklenmektedir.

5. BULGULARIN TARTIŞILMASI

Hizmetlerde etkinlik ve verimliliği amaçlayan ilkeleriyle olumlu karşılanan büyükşehir belediye modelinin, Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık ve temizlik hizmetlerinin paylaşımında tespit edilen olumlu ve olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçlar şunlardır: (1) Büyükşehir belediyesine dönüşmüş olmanın eskiye göre daha teknolojik araç gereç ile daha düzenli, sık ve kaliteli hizmet sunumunu sağladığı, (2) Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki koordinasyon düzeyinin yükseldiği, (3) Kırsal mahallelerdeki vatandaşların katı atık ve temizlik hizmetleri konusunda bilinçlenmeye başladığı, (4) İl belediyesinden büyükşehir belediyesine döndükten sonra ilçe belediyelerinin yeni hizmet alanları çerçevesinde katı atık ve temizlik hizmetleri kapsamında teknik ve beşeri kapasitelerini artırmada yetersiz olduğu, (5) İlçe belediyelerinin kapasitelerinin üzerinde hizmet yükü ile karşı karşıya kaldığı, (6) Mevsime ve turizme dayalı artan nüfusun hizmet sunumunu aksattığı, (7) Ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımının uygulamada kargaşaya neden olduğu ve (8) Karadeniz Bölgesi'nin fiziki, coğrafi, yerleşim ve iklim koşullarının hizmet sunumunu zorlaştırdığıdır. Olumsuz sonuçların daha ağırlıklı olması, sekiz yıllık uygulama dönemi dikkate alındığında, büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerindeki paylaşımında iyileşmeyi bekleyen konular olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçları il ve ilçe mülki sınırlarının genişlemesiyle büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyelerinin katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumunda eskiye oranla nicelik ve nitelik olarak daha iyi araç, gereç ve personel ile daha fazla alana hizmet sunmaya başladığını göstermektedir. Ayrıca katı atık ve temizlik hizmetlerinin altyapısı gelişmiş teknolojik araç gereçlerle donatılarak, tüm il ve ilçe mülki sınırına daha teknolojik araç gereçlerle daha sık ve düzenli hizmet sunulmaya başlanmıştır. Araç, gereç ve personel sayısı ile birlikte hizmet sıklığının artmasına yönelik bu çalışmalar yerel hizmet sunumunun daha etkin, verimli ve sürdürülebilir olmasında önem taşımaktadır. Bununla birlikte mülki sınırları genişleyen ilçe belediyelerinin teknik ve beşeri kapasitesindeki iyileşme çalışmalarının farklı düzeyde olması, hizmet sunumunda farklılıkları beraberinde getirmiştir.

Analiz bulguları, ilçe belediyeleri arasında kapasite farklılığına dayalı olarak oluşan hizmet sunumundaki değişimlerin, idareler arası yatay eşitsizliğe neden olduğunu göstermektedir. Bu

eşitsizliğin oluşmasında modelle birlikte ilçe belediyelerinin iyileşme düzeyindeki değişimlerin etkili olmakla birlikte sahip oldukları alana özgü nitelikler ile mali durumlarının da etkili olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan analiz bulguları, katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinde beşeri kapasitenin nicelik olarak iyileştirilmesine verilen önemin nitelik olarak da iyileştirilmesi gerektiğine dair bilinçlenmeyi ortaya çıkardığını göstermektedir. Bu kapsamda katı atık ve temizlik hizmetlerindeki personellerin eğitilmiş ve bilinçli olması gerektiğine dair anlayış hizmetin etkinliği, verimliliği ve yeterliliği açısından vurgulanmış ve temizlik hizmetlerinde nitelikli personel arayışı başlamıştır.

Analiz bulguları, il ve ilçe mülki sınırları genişleyen büyükşehir belediyelerinde, katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumu için belediyelerin teknik ve beşeri kapasitesinde her ne kadar iyileştirmeler gerçekleşse de kent merkezine uzak ve kırsal yoğun ilçe belediyelerinin, sorumluluklarında olmayan hizmetleri yerine getirmek zorunda kalarak kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Örneğin, siyasi kaygı taşıyan ve vatandaşa hizmet anlayışı güden ilçe belediyeleri kendi sorumluluğunda olmayan yerlerin katı atığını toplayarak karla mücadele çalışmalarını yürütmek durumunda kalmaktadır. Bu durum, ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımına bakılmadan hizmet sunulduğunu, yasal ve coğrafi yeterliliğin sağlanmamış olduğunu göstermektedir. Ayrıca ilçe belediye sınırları içinde büyükşehir belediyesinin sorumlu olduğu yol, meydan ve bulvarlarda bir hizmet sunulması gerektiğinde vatandaşın bunu ilçe belediyesinden talep ettiği için ilçe belediyesinin duruma duyarsız kalamadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

İlçe belediyelerini katı atık ve temizlik hizmetleri konusunda kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya bırakan ikinci husus; yaz aylarında artan nüfusla birlikte artan katı atıkların toplanıp çevre temizliğinin yapılmasında araç, gereç ve personel sayısının yetersiz kalmasıdır. Üçüncü husus; turistik alana sahip ilçelerde artan ve değişen nüfusa katı atık toplama ve temizlik hizmetlerinin sunulmasında araç, gereç ve personel sayısının yetersiz kalmasıdır. Hizmette aksamalara neden olan bu örnekler, kapasitenin çok üstüne çıkılmasından kaynaklanmaktadır. Yaz aylarına ve turizme dayalı değişen nüfus ilçe belediyeleri için sorun olmakta ve hizmetlerin etkin ve verimli sunulmasını engellemektedir. Büyükşehir belediyesine dönüşmeden önce de yaz aylarında nüfus artmaktaydı. Fakat büyükşehir belediyesine dönüşmüş olmanın getirdiği avantajlarla kırsal alanlarda daha çok değişim ve dönüşüm yaşanmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Fakat büyükşehir belediye modelinde artan ve değişen nüfusa dayalı hizmet ve gelir dağılımının olmaması uygulamadaki süreci olumsuz etkilemektedir.

İlçe belediyelerini kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya bırakan dördüncü husus, katı atıkların depolanmasında vatandaşların yanlış uygulamasından kaynaklanmaktadır. Özellikle iç kesimdeki kırsal yoğun ilçelerde katı atıklar, dere kenarlarına atılarak ortadan kaldırılırken, kıyı kesimindeki ilçe belediyeleri tarafından toplanmaktadır. Bu yanlış uygulamaya dair doğru bilinçlenme büyükşehir belediyesine dönüştükten sonra oluşturulmaya başlansa da tam olarak sonuç vermemektedir. Dolayısıyla kıyı kesimindeki ilçe belediyeleri, sınırları dışında atılan çöplerin dere yoluyla kendi

sınırlarına ulaşması nedeniyle bir kez daha kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya kalmaktadır. Hem sorumluluklarının üzerinde hizmet yüküyle karşılaşan hem de kapasitelerinin aşılmasına neden olan bu durumda ilçe belediyeleri büyükşehir belediyesinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Aksi takdirde, kıyı kesimindeki ilçe belediyelerinin dere yoluyla kendi sınırlarına giren katı atıkları toplaması kullanılan kaynaklarla elde edilen sonuç arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyerek negatif dışsallığı ortaya çıkarmaktadır.

Katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin sunumunda büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyelerinin koordinasyon halinde çalışması, idareler arası hizmet paylaşımını kolaylaştırmakta ve hizmetlerin idareler arasındaki devredilebilirlik esnekliğini artırarak, daha etkin ve verimli sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. Koordinasyonun sağlanamadığı durumlarda ise hizmet devri zorlaşırken, vatandaşın hizmete ulaşması aksayabilmektedir. Bu durumda katı atık ve temizlik hizmetlerinde her ne kadar etkililik sağlanmış olsa da etkin sonuçtan uzak kalınmaktadır. Analiz bulguları, ilk dönemde büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunulmasında koordinasyonda sorunlar yaşandığını göstermektedir. Bu durum modelin getirdiği hizmet paylaşımının anlaşılmasından ve kurum içi örgütlenmenin ilk dönem tam olarak sağlanamamasından yaşanmıştır.

İkinci dönemde katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunulmasında hizmet paylaşımının daha iyi anlaşılacak, belediye örgütlenmesindeki düzenin daha sistemli hale getirilmesiyle büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunulmasındaki koordinasyonun daha olumlu işlemeye başladığı görülmektedir. Fakat analiz bulguları merkez ilçe belediyeleriyle koordinasyon sorunlarının devam ettiğini, sıklıkla büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyelerinin sorumluluk alanının çakıştığını göstermektedir. İki merkez ilçe belediyesinin aynı siyasi partiden olması koordinasyon sorununun ortadan kaldırılmasında etkili olamamıştır.

Analiz bulguları, büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki koordinasyonun iyi olmasının ilçe belediyelerinin uygulamada karşılaştığı sorunların çözümünü kolaylaştırdığını göstermektedir. Bu durum idareler arası esnekliğin olumlu olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, büyükşehir belediyeleri tarafından ilçe belediyelerine verilen desteğin bir standardının olmamasının ilçe belediyeleri arasında farklı uygulamalara neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, ilçe belediyelerinin sahip oldukları özelliklere göre idareler arası yatay eşitliği sağlayacak şekilde teknik ve beşeri kapasite desteği sağlanması fikri öne çıkmaktadır. Tüm bunların yanı sıra, katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumunda, alt ve üst kademelerin yeterli yönetim kapasitesine sahip olması için kurumsal kapasiteyle birlikte teknik ve beşeri kapasitelerini de sürekli gelişime açık tutmaları gerekmektedir.

Analiz bulguları, Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi yapısı, yerleşim şekli ve iklim koşullarının büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık ve temizlik hizmetlerinin

sunumunu olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bölgenin çok yağış alması araç gereçlerin deforme olmasını hızlandırmakta, engebeli arazide katı atıkların toplanması çöp kamyonu gibi araç gereçlerin ömrünü kısaltmaktadır. Hizmet sunumunu zorlaştıran bu koşullar maliyet artışlarına ya da yeterli hizmet sunulmamasına neden olurken, etkin ve verimli hizmet sunumuna engel oluşturmaktadır. Merkezi yönetim tarafından ilçe belediyelerinin fiziksel koşulları dikkate alınmadan katı atık ve temizlik hizmetlerinde kullanılmak üzere hibe edilen araç gereçler, çok sayıda atıl araç gereç birikmesine neden olarak verimliliği düşürmekte ve etkinlikten uzak sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

6. SONUÇ

6360 sayılı Kanun sonrası büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki katı atık yönetimi ve temizlik alanındaki hizmet paylaşımının son sekiz yılda ortaya çıkardığı uygulama sonuçlarının araştırılmasının amaçlandığı bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, Ordu ve Trabzon'da büyükşehir belediyesi tarafından belirli ilçelere kurulan depolama, ayrıştırma ve bertaraf tesisleriyle tüm il sınırına bu noktalardan bütüncül olarak hizmet sunulduğunu göstermektedir. Bu hizmetin üst kademe tarafından sunulmasında herhangi bir sorun olmadığı ve uygulamanın başarılı şekilde sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu hizmet kolunun üst kademe tarafından kurulup işletilmesinin büyük oranda ölçek ekonomisine katkı sağladığı düşünülmektedir. Aksi durumda, tüm ilçelerde katı atık tesislerinin kurulması hizmet maliyetlerini oldukça artırarak ilçe belediyelerini kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya bırakabilecektir.

Katı atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinden elde edilen tüm analiz bulgu ve sonuçlarına göre; modelin getirdiği hizmet paylaşımında katı atık tesislerinin kurulması ve işletilmesinin tek merkezden koordine edilerek yürütülmesi ölçek ekonomisinin oluşmasına katkı sağlarken, etkinlik ve verimliliğin oluşmasına destek olmaktadır. İlaveyen, üst kademe tarafından kurulan ve işletilen tesislere ilçe belediyelerinin koordineli şekilde katı atıkları toplayarak taşınması hizmette yerellik ilkesinin uygulamadaki karşılığını öne çıkarırken, ilçe belediyeleri arasında yatay eşitliğin sağlanmasında etkisi olduğunu göstermektedir. Böylelikle katı atık ve temizlik alanındaki yasal ve coğrafi yeterlilik desteklenerek il bütününde birbiriyle entegre hizmet yürütülmesine destek olunduğu düşünülmektedir. Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasında katı atık ve temizlik hizmetleri alanında kargaşaya neden olan tek temel husus, ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımıdır. Bu paylaşımın uygulamada ilçe belediyelerini kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya bırakarak etkililiğin sağlandığı, fakat etkin ve verimli sonuçlardan uzaklaşıldığı anlaşılmaktadır. Merkez ilçe belediyeleriyle ise ana yol ve ara yol ayırımına dayalı paylaşım tümüyle kargaşaya dönüşebildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

İl belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüşmüş olmanın katı atık ve temizlik hizmetleri alanında büyük oranda beklenileni karşıladığı anlaşılmaktadır. Özellikle katı atık ve temizlik hizmetlerinin teknik kapasitesindeki teknolojik donanımın geri dönüşüme katkı sağlayacak şekilde

yenilenmeye başlanması, deforme olan konteyner yerine yenisinin daha kolay ikame edilebilmesi, kırsal mahallelerde katı atıkların depolanmasına dair bilinçlenmenin oluşturulması, kademeler arasındaki koordinasyon ilişkisinin ve hizmetlerin devredilebilme esnekliğinin olumlu şekilde sürdürülmesi katı atık yönetimi ve temizlik hizmetleri alanından elde edilen olumlu uygulama sonuçlarına örneklerdir.

İlçe belediyelerinin teknik ve beşeri kapasitelerinin genişleyen ilçe mülki sınırına hizmet sunmakta yetersiz kalabilmesi, bu durumun ilçe belediyelerini kapasitelerinin üzerinde hizmet yüküyle karşı karşıya bırakabilmesi, Karadeniz Bölgesi'nin iklim koşullarının, coğrafi yapısının, geniş yol ağının, değişken nüfusunun hizmet sunumunu zorlaştırarak araç gereçlerin daha sık deforme olmasına neden olması ise katı atık yönetimi ve temizlik hizmetleri alanından elde edilen olumsuz uygulama sonuçlarına örneklerdir.

Bu kapsamda elde edilen veriler doğrultusunda, doğrudan ölçek ekonomisinden söz etmektense katı atıkların toplanması ve bertaraf tesislerine taşınmasının alt kademeler tarafından sunulmasının etkin ve etkili şekilde yerine getirildiğinden söz etmek daha mümkündür. Bu hizmet kolunun alt kademeye bırakılması hem yerindenlik ilkesi açısından hem de hizmetin bölünebilirliğinin sağlanması açısından olumlu değerlendirilmektedir. Ayrıca kademeler arası koordinasyon ilişkisinin geliştirilmiş olmasına örnek bir hizmet alanını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu hizmet kolunun alt kademelerin yetki ve sorumluluğunda devam etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Katı atıkların yönetimi ve temizlik hizmetlerinin sunumunda sorunlara neden olan temel konu, ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımıdır. Araştırma sonuçları, büyükşehir belediyelerinin ana yol, meydan ve bulvarların katı atık ve temizlik hizmetlerinden sorumlu olmasının uygulamada sorunlara neden olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, ana yol ve ara yol ayırımına dayalı hizmet paylaşımının kaldırılarak tüm ilçe mülki sınırındaki katı atıkların toplanması, taşınması ve yolların temizliğinin alt kademelere bırakılmasının daha olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Tüm bunların yanı sıra kademeler arasındaki iyi koordinasyon ilişkileri ve hizmetlerin devredilebilme esnekliği korunmalıdır. Son olarak Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi yapısı, fiziksel ve iklim koşulları, değişken nüfus özellikleri katı atık ve temizlik hizmetlerinin sunumunda dikkate alınarak hizmet ve gelir paylaşımı yeniden düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Agun, B. H. ve Güler, M. (2017). Büyükşehir belediyelerinin gelir yapılarının değerlendirilmesi: 2006-2015. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(4), 1-17. <http://www.yyusbedergisi.com/dergi/buyuksehir-belediyelerinin-gelir-yapilarinin-degerlendirilmesi-2006-201520180101043601.pdf>
- Altınordu Belediyesi. (2014). *Stratejik Planı: 2015-2019*. Erişim adresi http://www.sp.gov.tr/upload/xSPSstratejikPlan/files/NIUIq+Altinordu_Belediyesi_2015-2019_Stratejik_Planı.pdf

- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten geleceğe büyükşehir belediye modeli. *Yerel Politikalar Dergisi*, 0(3), 48-96. <https://dergipark.org.tr/en/pub/yerelpolitikalar/issue/13663/165299>
- Arıkboğa, E. (2018). Yerinden yönetim ve merkezileşmiş büyükşehir sisteminde yetkilerin dağıtılması. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-34. <https://doi.org/10.14782/marusbd.412624>
- Atabeyoğlu, Ö. (2014). Büyükşehir olma sürecinde bir kent: Ordu. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5), 160-177. <https://doi.org/10.30803/adusobed.188834>
- Bingöl, Y., Yazıcı, E. ve Büyükakın, T. (2013). *İl sınırında büyükşehir belediye modeli: Kocaeli deneyimi*. (1. Basım). Kocaeli Büyükşehir Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları: Kocaeli.
- Biricikoğlu, H. ve Duyar Demirel, D. (2015). 6360 sayılı yasanın genişleyen büyükşehir belediyesi hizmet sınırının etkinlik ve verimliliğe etkisi bağlamında değerlendirilmesi: Sakarya büyükşehir belediyesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4), 369-393. <https://iibfdergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/352/files/yil-2015-cilt-20-sayi-4-yazi19-18122015.pdf>
- Bulut, Y. ve Dönmez, D. (2019). 6360 sayılı düzenlemeyle oluşan büyükşehir modelinde büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Hatay ili örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 29-40. <https://doi.org/10.33712/mana.551905>
- Coğrafi Özellikleri. (t.y.). *T.C. Trabzon Valiliği* içinde. 21 Eylül 2021 tarihinde <http://www.trabzon.gov.tr/cografi-ozellikleri> adresinden erişildi.
- Coğrafi Yapı ve İklimsel Özellikler. (t.y.). *Genel Bilgiler* içinde. 21 Eylül 2021 tarihinde <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-126647/cografi-yapi-ve-iklimsel-ozellikler.html> adresinden erişildi.
- Çamdere, M. A. ve Genç, F. N. (2018). 6360 sayılı kanun'un kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: Denizli büyükşehir belediyesi örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 35-60. <https://doi.org/10.18074/ckuifbd.337096>
- Dağ, M. ve Kılınç, F. (2017). 6360 sayılı kanun sonrası büyükşehir belediyeleri açısından mali özerkliğin değerlendirilmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 426-443. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bitlissos/issue/32431/347475>
- Eryiğit, B. H. (2018). Metropolitan alanların yönetimine dair kuramlar ekseninde Türkiye'de büyükşehir belediye mevzuatının irdelenmesi. *TESAM Akademi Dergisi, Yerel Yönetimler Özel Sayısı*. 51-76. <https://doi.org/10.30626/tesamakademi.419238>
- Genç, F. N. ve Tekçe, Y. (2019). 6360 sayılı kanunun tüzel kişiliği kaldırılan köylere/yeni mahallelere etkisi: Aydın örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 20(44), 1-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobbiad/issue/46675/485557>
- Genç, F. N., Özerk, H. ve Ülkü, M. S. (2018). 6360 sayılı kanunun kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: İncirliova belediyesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 206-221. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.387117>
- Genç, F., N. (2016). 6360 sayılı yasa ve büyükşehir belediyelerinde dönüşüm. (Ed.) *Türkiye'de Yeni Kamu Yönetimi: Yerel Yönetim Reformu* içinde (271-303). İstanbul; WALD Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı. <https://www.wald.org.tr/Uploads/Pages/Module/J5JJ3E44T3252RZ758LWXF1P12GH75.pdf>
- Gül, H. (2016). Türkiye'de yerel, metropolitan ve bölgesel ölçekte idari reformlar. (Ed.) *Türkiye'de Yeni Kamu Yönetimi: Yerel Yönetim Reformu* içinde (271-303). İstanbul;

WALD Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.
<https://www.wald.org.tr/Uploads/Pages/Module/J5JJ3E44T3252RZ758LWXF1P12GH75.pdf>

- Gül, H., Özgür, H. ve Efe, S. (2017). Niçin ve nasıl bir büyükşehir belediye reformu? *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. 1(4), 1-12.
<http://www.yyusbedergisi.com/dergi/nicin-ve-nasil-bir-buyuksehir-belediye-reformu20180101031608.pdf>
- Güler, M. (2019). *Uygulama sonuçlarıyla yeni büyükşehir modeli: Tekirdağ örneği*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- İl İlçe Mesafe, (t.y.). *Karayolları Genel Müdürlüğü İl İlçe Mesafe* içinden 21 Eylül 2021 tarihinde
<https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Root/Uzakliklar/ililcemesafe.pdf> adresinden erişildi.
- İl İlçe Yüzölçümleri, (t.y.). *Harita Genel Müdürlüğü* içinden 21 Eylül 2021 tarihinde
<https://www.harita.gov.tr/il-ve-ilce-yuzolcumleri> adresinden erişildi.
- İzci, F. ve Turan, M. (2013). Türkiye’de büyükşehir belediyesi sistemi ve 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi sisteminde meydana gelen değişimler: Van örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 117-152.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/194341>
- Kalpakhıoğlu, G. (2017). 6360 sayılı büyükşehir yasasının kırsal kesime etkilerinin değerlendirilmesi Ordu Büyükşehir Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Karagöz, Y. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kışınbay, S. (2020). Katı atıkların toplanmasında yerel yönetimlerin ve coğrafi bilgi sistemlerinin rolü. *Yapı Bilgi Modelleme Dergisi*, 2(2), 40-48.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ybm/issue/60802/674588>
- Kutlu, Ö. ve Kahraman, S. (2017). Büyükşehir belediyesi yapılanmasında imar ve planlama fonksiyonları. *Belediye yönetimi ve kamusal ilişkiler* içinde (121-183). İstanbul: Der Yayınları.
- Menteşe, S. ve Kızılcım, G. (2021). Türkiye’de katı atık yönetim uygulamaları ile İzaydaş (Kocaeli) örneğinin karşılaştırılması, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(46), 109-128.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/66163/1035958>
- Okday, T. (2016). 6360 sayılı kanuna dayalı büyükşehir belediye reformunu anlama ve anlamlandırma. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 71-131.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/297175>
- Okday, Z. (2017). Zabıta ve ruhsat denetim hizmetleri. *Yerel hizmetler içinde* (195-213). İstanbul: Der Yayınları.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi. (2014). *Stratejik Planı: 2015-2019*. Erişim adresi
<https://www.ordu.bel.tr/uploads/planlar/1.pdf>
- Ordu İli Haritası, (t.y.). Coğrafya Harita içinden 21 Eylül 2021 tarihinde
http://cografyaharita.com/haritalarim/4l_ordu_ili_haritasi.png adresinden erişildi.
- Öçal, E. U. (2016). *Mülki sınırlarda büyükşehir belediye örgütlenmesi: Ordu büyükşehir belediyesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öner, S. ve Şahnagil, S. (2020). 6360 sayılı kanunun yönetsel sonuçlarına büyükşehir belediye meclis üyelerinin yaklaşımları: Balıkesir örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi*

- ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(4), 648-664.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ohuibf/issue/57037/702314>
- Sarıhan, N. Ö. (2019). 6360 sayılı yasa ile ortaya çıkan ölçek tartışmaları ekseninde beldeden dönüştürülen mahallelerde hizmet algısının farklı boyutlarıyla Trabzon örneğinde tartışılması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Sezer, Ö. (2017). Su ve kanalizasyon idaresi hizmetleri. *Yerel Hizmetler* içinde (137-195). İstanbul: Der Yayınları.
- Solak, S. G. ve Pekküçükşen, S. (2018). Türkiye’de kentsel katı atık yönetimi: karşılaştırmalı bir analiz, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(3), 653-683.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mjss/issue/43001/520576>
- Tekel, A. (2016). Türkiye’de geçmişten günümüze değişen metropoliten alan yönetimi. *Türkiye’de Yeni Kamu Yönetimi: Yerel Yönetim Reformu* içinde (243-271). İstanbul; WALD Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.
<https://www.wald.org.tr/Uploads/Pages/Module/J5JJ3E44T3252RZ758LWXF1P12GH75.pdf>
- Tekin, Ö. F. (2018). Türkiye’de büyükşehir yönetimi ve 6360 sayılı yasanın getirdiği değişim: Konya örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55) 84-105.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/35683/397288>
- Tekin, Ö. F. (2020). Belediyelerde evsel katı atıkların yönetimi ve geri dönüşüm politikaları: karşılaştırmalı bir analiz. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Trabzon İli Haritası, (t.y.). Coğrafya Harita içinden 21 Eylül 2021 tarihinde <http://cografyaharita.com/haritalarim/4l-trabzon-ili-haritasi.png> adresinden erişildi.
- Trabzon. (t.y.). *Genel Bilgiler* içinde. 21 Eylül 2021 tarihinde <https://trabzon.csb.gov.tr/genel-bilgiler-i-1493> adresinden erişildi.
- Türkiye Büyükşehirler Haritası. (2015). 21 Eylül 2021 tarihinde <http://cografyaharita.com/haritalarim/4lturkiye-buyuksehirler-haritasi.png> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2021). *Merkezi Dağıtım Sistemi* İçinden 21 Eylül 2021 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden erişildi.
- Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri, (t.y.). Mülki İdare Birimleri içinden 8 Mayıs 2021 <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> adresinden erişildi.
- Yalçın, A. Z. ve Gök, M. (2016). 6360 sayılı büyükşehir belediye yasasının büyükşehir ve ilçe belediyelerinin mali durumuna etkisi: Balıkesir ili örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İİBF 10. Yıl Özel Sayı*, 687-723.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/issue/50451/662466>
- Yıldırım, U., Gül, Z. ve Akın, S. (2015). İl mülki sınırı büyükşehir belediye modelinin getirdiği yenilikler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2), 205-230. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oguibf/issue/56485/785401>
- Yılmaz, D. ve Bozkurt, D. (2010). Türkiye’de kentsel katı atık yönetimi uygulamaları ve Kütahya katı atık birliği örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(1), 11-28.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/issue/20828/223047>
- Yılmaz, V. (2018). 6360 sayılı yasa ile oluşturulan yeni büyükşehir belediye modelinin uygulamadaki yansımaları: Hatay, Malatya, Manisa ve Van büyükşehir belediyesi

örnekleri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Yüksel, C. (2016). Yerel yönetimlerde kaynak paylaşım sistemleri ve 6360 sayılı kanunla Türkiye'deki değişimler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(3), 731-756. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/23852/254100>

Zengin, E. ve Uluştas, K. (2016). Büyükşehir ilçe belediyelerinde evsel katı atık ücret tarifelerinin belirlenmesi ve uygulanması, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 26-42. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.286895>

6360 sayılı Kanun Genel Gerekçesi, (2012). <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf>

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2012). *T.C. Resmi Gazete* (28489, 12 Kasım 2012).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, (2004). *T.C. Resmi Gazete* (28489, 10 Temmuz 2004).